

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

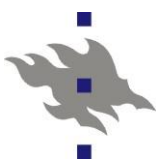
Oikeudellisia näkökohtia rikkidirektiivi-problematiikasta ja vähän muutakin...

Juha Raitio

Eurooppaoikeuden professori

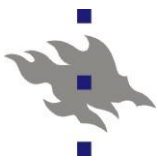
Helsingin yliopisto

Lappeenranta, 23.1.2013

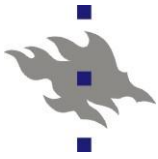
Bridge over troubled water? – Miten selvittää rikkidirektiivin aiheuttamista kustannuksista ja mitä jos ei selvitä? Miten sen implementointi onnistuu?

Rikkidirektiivi tulee, sillä poliittinen prosessi on päättynyt. Seuraava vaihe voi olla oikeusprosessi.

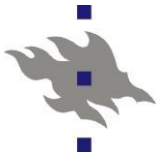
- Komissio voi saattaa direktiivin implementoinnissa epäonnistuneen jäsenvaltion vastaamaan laiminlyönnistään EU-tuomioistuimeen ns. rikkomuskanteella. Jäsenvaltion vahingonkorvausvastuu on myös mahdollinen.
 - *Pikku Prinssi (De Saint-Exupéry): ”Jos kuningas käskee kivien lentää, mutta ne eivät tottele, niin se ei ole kivien vika”. Huom. Tämä opetus ei koske eurooppaoikeutta. Jos direktiivin mukaan kivet lentävät, niin ne lentävät. Komissio nostaa kanteen siis melko automaattisesti ja asian syvällisempi arviointi tapahtuu EU-tuomioistuimessa.*
- EU-tuomioistuin arvioi laiminlyöntiä **oikeudelliselta** kannalta, eli se ei ole poliittinen elin.
- Olennainen käsite on eurooppaoikeuden **etusijaperiaate**.

Taustaksi: eurooppaoikeuden valtiosisäisistä oikeusvaikutuksista laajasti

- Eurooppaoikeuden valtiosisäisillä oikeusvaikutuksilla viitataan yleensä seuraaviin vaikutustapoihin, joita EU-tuomioistuin on perinteisesti kutsunut ”periaatteiksi”:
 - **Etusija** (6/64 Costa v ENEL (1964) ECR 585)
 - Välitön vaikutus (26/62 Van Gend en Loos (1963) ECR 1)
 - Suora sovellettavuus (106/77 Simmenthal (1978) ECR 629)
 - Tulkintavaikutus (14/83 Von Colson (1984) ECR 1891)
 - Eurooppaoikeuden oikeussuojakeinoja edellyttävä vaikutus (45/76 Comet (1976) ECR 2043)
 - Jäsenvaltion vahingonkorvausvastuu jäsenvelvoitteensa rikkomisesta yksityisille aiheutuneesta vahingosta (”state liability”, C-6/90 & C-9/90 Francovich (1991) ECR I-5357).

Etusijaperiaatteen merkitys

Costa v. ENEL-64 ja uudehko C-314/08
Filipiak(2009)ECR I-11049:

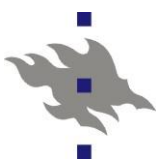
■ Eurooppaoikeuden etusija edellyttää sitä, että kansallisen tuomioistuimen on sovellettava EU:n oikeutta ja jätettävä soveltamatta sen vastaisia kansallisia säännöksiä riippumatta jopa kansallisen perustuslakituomioistuimen tuomiosta (kohta 85).

■ **Sovellus: Direktiivit täytäntöön!**

■ Aika usein varsinkin Saksan perustuslakituomioistuin debatoi etusijaperiaatteesta.

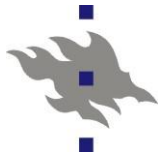
■ Lissabon-tuomio Saksassa 30.6.2009:

■ Saksan liittotasavalta ei voi tunnustaa EU-oikeuden ehdotonta etusijaa, jos siitä seuraisi jotain Saksan perustuslain vastaista.

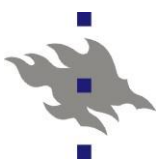
Etusija, oikeusvarmuus, siirtymäaika ja rikkidirektiivi – kuuma peruna!

- HS 31.8.2012 (Teija Sutinen):
- Otsikko: ”Teollisuus tyytymätön hallituksen rikkipesuripäätökseen”
- ”Vuonna 2015 voimaan tuleva rikkidirektiivi pakottaa laskemaan laivojen polttoaineiden rikkipitoisuuden yhdestä prosentista 0,1 prosenttiin Itämerellä, Pohjanmerellä ja Englannin kanaalissa”.
- ”Teollisuus on väittänyt, että kalliimpi polttoaine ja tästä seuraava rahtihintojen nousu maksaa suomalaisyrityksille 600-1000 miljoonaa euroa vuodessa”./ Kommentti:
Suuruusluokasta erilaisia käsityksiä.
- ”Hallitus antoi toistaiseksi vasta 30 miljoonan euron määrärahan rikkipesureiden asentamiseen laivoihin.”
- Huom: Valtiontukisäännökset! – hallituksen kädet on sidottu.

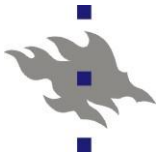
Etusija, oikeusvarmuus, siirtymäaika ja rikkidirektiivi – kuuma peruna!

- Rikkidirektiivi sisältää siis päästöarvot, kuinka paljon laivoista voi tulla rikkipäästöjä. Taustana kv. yleissopimus MARPOL.
- EU:lla oli suhteellisen paljon harkintavaltaa MARPOL liitteen VI täytäntöönpanossa. Pääasiassa tämä johtuu siitä, että EU ei ole IMO:n jäsen eikä ole ratifioinut MARPOL 73/78 yleissopimuksen liitettä VI. Asiassa C-308/06 **Intertanko** (2008) ECR I-4057 linjataan, että unionin on kyseisenlaisessa tilanteessa noudatettava **kodifioituja yleisiä kansainvälisen tapaoikeuden sääntöjä**. On kyseenalaista, voidaanko MARPOL liitteen VI vuoden 2008 teknisiä säännöksiä rikkipäästöistä pitää tällaisina säännöksinä.

Etusija, oikeusvarmuus, siirtymäaika ja rikkidirektiivi – kuuma peruna!

- Useammat EU:n tuomioistuimen (EUTI) antamat päätökset vahvistavat EU-oikeuden etusijaperiaatteen sekä EU-oikeuden *sui generis* luonteen suhteessa kansainvälisiin sopimuksiin (C-402/05 Kadi -tapaus, 26/62 Van Gend en Loos). **Kansainvälisillä sopimuksilla ei voida loukata EU-oikeuden konstitutionaalisia periaatteita.** Esimerkiksi oikeusvarmuuden, oikeutettujen odotusten, tasapuolisen kohtelun sekä suhteellisuuden periaate ovat konstitutionaalisia EU:n perussopimukseen pohjautuvia periaatteita. (Suomen osalta on otettava huomioon, että Suomi ei ole ratifioinut uudistettua VI liitettä.)
 - Tämä pohdinta on jo osin vanhentunutta, koska direktiivi hyväksyttiin (siirtymäaika...)

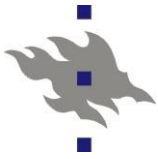

Etusija, oikeusvarmuus, siirtymäaika ja rikkidirektiivi – kuuma peruna!

Kysymys: Onko EU:lla rikkidirektiivissä mahdollisuus poiketa sekä tiukoista rikkiraja-arvoista että asetetusta aikataulusta suhteessa uud. MARPOL VI liitteeseen?

- Vastausta etsittäessä on huomioitava mm. Intertanko – oikeustapaus (mikä on kansainvälistä tapaoikeutta?).
- Siirtymäaikavaatimus voidaan johtaa **oikeusvarmuudesta**.
 - Käytäntö: Rikkidirektiivi tulee, mutta entäpä jos laivoihin ei ehditä määräajassa asentaa rikkipesureita? Soveltuuko jyrkkä etusijaperiaatteen korostus?
 - **Vastaus: Ei välttämättä – ratkaisu riippuu oikeudellisesta punninnasta eri periaatteiden välillä.**

(vrt. C-409/06 **Winner Wetten** (2010) ECR I-8015)

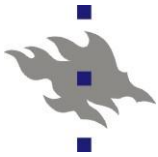
Millä tavalla EU-tuomioistuinta tulisi lähestyä? Argumentaatiostrategian valinta?

- 1. Teleologia ja perusoikeusmyönteinen laintulkinta?
Luontoarvojen korostus ja ympäristönsuojelu
- **2. Systeminen tulkinta**
 - Analyysi oikeuskäytännöstä, joka koskee siirtymäaikoja ja oikeusvarmuutta, mikäli rikkidirektiivin implementoinnissa epäonnistuttaisiin.
 - Analyysi oikeuskäytännöstä, jossa kansallisia erityisolosuhteita on otettu huomioon (ei koske vain perusoikeuskysymyksiä!).
 - Samoin analyysi jäsenvaltion vahingonkorvausvastuuta koskevasta oikeuskäytännöstä (Francovich-oikeuskäytännöstä). Kysymys on siitä, milloin jäsenvaltion rikkomus on ”riittävän ilmeinen” (sufficiently serious breach of EU law”).

Tuomari Edward ja perinteinen tulkinta: ”The European way” eli systeemisen tulkinnan korostus

- ”The judge’s role cannot be confined to that of providing a technocratic literal interpretation of texts produced by others.(.). As a system based on case law the judge must proceed from one case to another seeking, as points come up for decision, **to make the legal system consistent, coherent, workable, and effective.**” (1996).
 - Tarkemmin esim. Raitio Juha, Defensor Legis 4/2012.
- Siis: 1. Leading case, 2. Line of cases

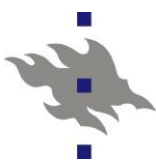
EU-tuomioistuimen linja tulkintaan- 283/81 CILFIT (1982) ECR 3415, kohdat 17-20

- 1. Monikielinen tulkinta
 - Kaikki kieliversiot todistusvoimaisia, kielivertailu.
- 2. Terminologia
 - Vaikka kieliversiot vastaisivatkin toisiaan, niin yhteisön oikeudessa käytetään sille ominaista terminologiaa. Oikeudellisilla käsitteillä ei välttämättä ole samaa merkityssisältöä yhteisön oikeudessa ja kansallisissa oikeuksissa.
- 3. Kontekstuaalisuus
 - Jokainen yhteisön oikeuden säännös on sijoitettava asiayhteyteensä ja sitä on tulkittava siten, että **huomioon otetaan yhteisön oikeus kokonaisuudessaan, sen tavoitteet sekä sen kehitysaste** tulkittavana olevan säännöksen soveltamisajankohtana.

Toimintasuositus: kannattaa yrittää implementoida

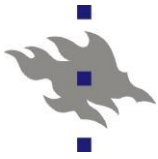
- rikkidirektiivi määräajassa (Francovich-oikeuskäytäntö, ks. esim. C-392/93 British Telecom (1996) ECR I-1631)
- -rikkipesurit, LNG...?

Muutamia kysymyksiä, jollei ehditä implementoida: Spekulointia...

- Viekö komissio asian heti EU-tuomioistuimeen? En usko.
- Jos asia menee EU-tuomioistuimeen, mihin vedotaan?
Mm. siirtymäajan riittämättömyyteen (ks. edellä) ja siihen, että implementoinnissa on tehty kaikki voitava.
- Mikä voisi olla tuomio? Kaksi prosessia mahdollisia: jäsenvaltion vahingonkorvausvelvollisuus ja rikkomuskanne. Arvioin, ettei Suomea tuomittaisi vahingonkorvaukseen (perusteet edellä). Jos toisin, niin jäsenvelvoitteen laiminlyönnistä vahingonkorvaus ja rikkomuskanteesta hallinnollinen seuraamus, sakko, mahdollinen myös. Sakon määrään vaikuttavat ne lieventävät argumentit siirtymäajasta, josta edellä puhuttu.
- Kuka sakon maksaa? Valtio – maksetaan budjetista (valtiokonttori, esim. asiassa C-470/03 A.G.M.-COS.MET (2007) ECR I-2749).

Muutamia kysymyksiä, jollei ehditä implementoida: Spekulointia...

- Mikä taho edustaa Suomea EU-tuomioistuimessa? UM:n Eurooppa-oikeuden yksikkö / Komissiosta Legal Service vastapuolena.
- Mitenkähän LNG:n tulemisen aikataulu, kustannukset ja realiteetit saadaan otettua huomioon siinä yhteydessä? Ns. reaaliargumenteilla on ratkaiseva painoarvo silloin, kun pyritään osoittamaan, että on tiettyjä kansallisia erityisolosuhteita, joita on voitava ottaa huomioon oikeudellista arviointia tehdessä. Reaaliargumentteja kannattaa ja pitää käyttää. Pari suomalaista esimerkkiä:
 - C-434/04 Ahokainen ja Leppik (2006) ECR I-9171.
 - C- 84/11 Susisalo-tapaus (ratkaisu 21.6.2012)
 - MUITA KYSYMYKSIÄ?